

Iz knjig

Die Kärntner Slowenen in Vergangenheit und Gegenwart. Grundsätzliches zur Minderheitenfrage. Klagenfurt 1937. Im Selbstverlage des Slowenischen Kultur-Verbandes, Klagenfurt, Viktringerring 26. Sonderabdruck aus dem „Koroški Slovenec“. 152 str.

Sredi l. 1936. je izšla knjiga Th. Weiterja „Die Slowenen in Kärnten“, ki je vzbudila veliko pozornost ne samo zaradi bogatega materiala, ki ga je zbral avtor, ampak tudi zaradi njegovega ocenjevanja koroškega vprašanja. Pisatelj, ki spada med odlične pristaše vladajočega sistema in je dobil svoje informacije deloma od najvišjih avstrijskih politikov in uradov, stoji seveda na stališču teritorialne nedotakljivosti avstrijske države; vendar pa priznava, da ima slovenska manjšina pravico do zaščite in da njen položaj ni zadovoljiv. Pri opisu problema se trudi, da bi upošteval obe stališči. Proces nasilne germanizacije mu ni zaželen. O nemčurjih („nationale Zwischenmenschen“) ne sodi ugodno; s simpatijo poudarja dejstvo, da pripada velika večina zavednih koroških Slovencev katoliškemu nazoru, medtem ko se nemčurji prištevajo raznim svobodomiselnim taborom. Avtor polemizira proti naziranju, da bi bile avtoritarne države že a priori manj sposobne za reševanje manjšinskih vprašanj kakor demokratične države; v svoji knjigi poroča o prvih pogajanjih s slovenskimi zastopniki in objavlja svoj projekt zakona, ki naj bi zadovoljil slovenske zahteve. Njegov cilj pri tem je, da pridobi nacionalne Slovence za avstrijsko državno orientacijo; Slovenci naj pripadajo v kulturnem oziru slovenskemu narodu, v političnem oziru pa naj postanejo Avstrijci, medtem ko so doslej sicer lojalni državljani, v srcu pa vendar niso za Avstrijo. — Weiterjevo zamisel so mogli smatrati za verjetno vsi tisti, ki so vedeli, da uživa ideja avstrijske krščansko-stanovske države simpatije tudi pri nekaterih Slovencih; pri tem mislim seveda le na Koroško, ne pa na kako izhodišče za legitimistično propagando na drugi strani državne meje.

Poldrugo leto po izidu Weiterjeve knjige je izdala Slovenska prosvetna zveza v Celovcu svoj odgovor nanjo v zgoraj omenjeni nemški brošuri, ki je ponatis člankov v „Koroškem Slovencu“, opremljen s prologom in epilogom izdajateljce. Avtor ni imenovan, vendar pa predgovor omenja, da je knjiga delo moža, ki deluje v deželi v razdobju že skoraj dveh generacij. Vsa knjiga je posvečena jezikovnemu vprašanju; v prvem delu avtor teoretično utemeljuje prirodno pravo do materinega jezika v šoli in cerkvi, v drugem delu pa opisuje v živih barvah stanje na Koroškem, posebno takoimenovano utrakvistično šolo, in formulira slovensko stališče do avstrijske uradne narodnostne statistike in do znanega projekta slovenske kulturne avtonomije iz l. 1927. Njegova usmerjenost je strogo konservativna; zvestoba materinemu jeziku mu je obenem zvestoba staršem, veri in tradiciji, medtem ko postanejo tisti, ki se odtujijo materinemu jeziku, izkoreninjenjenci tudi v drugih ozirih. Zato pa je tem bolj značilno, da pride kljub vsej dobri volji, ki jo priznava Weiterju, katerega korigira le v posameznih točkah, do rezultata, da so bili Slovenci v svojem zaupanju v avstrijsko krščansko stanovsko državo razočarani; Slovenci niso dosegli ničesar in vsepovsod se kaže stremenje, da se premosti prepad, ki obstoji med Nemci samimi od julija 1934, s tem, da se oba tabora združita v skupnem delu proti Slovencem (str. 145—6). Slovenska prosvetna zveza pa poudarja, da je knjiga še en apel na krščansko Avstrijo, naj spozna svojo pravo misijo in reši manjšinsko vprašanje.

Po izidu knjige je pa prišlo v Avstriji do novih dogodkov, ki so popolnoma spremenili situacijo in ki brez dvoma ne bodo vplivali ugodno na položaj naše manjšine.

Fran Zwitter.